

ПОХОРОННІ ЮВІЛЕЇ

Кілько разів хтось із редакторів або знайомих прочитав заголовок цієї статті, повторяв «залишіть, ще образите»... За цим ішло прізвище вчорашнього або найближчого ювілята. Ніхто не певний, чи завтра не прочитаємо якого нового поклику у пресі святкувати 20, 25 або 30-ліття якого діяча на літературній або громадській ниві. Редактори, що мусять жити у згоді з громадською думкою, не мають сміливості відкидати поклики підписаних «представниками громадянства». Легше в нас нині зібрати 30 підписів під відозву в честь усім байдужого незамітного чоловіка, ніж відмовитись від участі у святі, яке всі приватно вважають звичайною комедією.

Вгинаємось під тягарем ювілеїв, святочних академій і «роковинних» маніфестацій. За останніх 10 літ мали ми їх більш як найбільші європейські народи. Давно не мали ми вже таких бездушних, безплідних і безголових літ.

«З нагоди... -ліття літературної (громадської, наукової) праці... діяльності»... «Діяльність», «праця» затратили в нас не то весь зміст, але останні ознаки пошани для слова. Найшов хтось якусь дату (найзвичайніше сам кандидат на ювілята), від якої почав водити по папері і вона стає історичним моментом. Є вже в нас навіть професійні панегіристи, що наче караванярі, тягнуться за покійником, щоб звеличати його останній шлях. Ювілеї це завжди щось у роді обряду елеопомазання; чим ближча гробу людина, тим більше його потребує.

Пригадайте якийнебудь із таких наших обрядів. Його аранжери й офіційні промовці затрачують почування всяких пропорцій. Довкола пахне дешевим кадилом і хочеш вирватись із цієї похоронної відправи якнайхутше на повітря, наче з підземелля Печерської Лаври. Сам ювілят бовваніє і починає вірити, що став великим пам'ятником.

Чи чули ви про ювілеї великих творців — письменників, діячів. Чи мали ювілей Клемансо і Льюїс Джордж Шов, Гамсун, Піранделло, Унамуно, Георгіє, Йоганнес Едсен і ще 500 таких, з яких у нас нема ні одного — справжніх європейських величин?

Відповідать вам:

«Бо то бачите не можна рівняти нас... Ми мусимо пробуджувати духа, розбуджувати розуміння для рідної культури...» За кожним разом, коли треба підтримати традицію загумінка, приходять оце всевірніше: «не можна рівняти...» І ця рідна культура у такі відпустові свята вилізає наверх, що аж іскри йдуть від перел несвідомого гумору.

Один ювілят бере участь у засіданні, де радять, коли і як його вшанувати. Другий сам друкує збірник у свою честь і сам добуває на нього фонди. За третім місьцями йде агітація всяких членів рідні і приятелів. Четвертий сам розсилає до преси комунікати про те, хто він і як виглядала ця аранжована ним парада. П'ятий святкує ювілей двічі й тричі, бо за кожним разом щось «капне» на підтримання бюджету. Шостий — ювілят від науки, поезії та діяльності тому, що найкраще розумівсь на бжільництві. Сьомий і

двадцять сьомий ставиться до такої своєї коронації як до торговельної комбінації; навіть на «славі» можна вже в нас нині заробити.

У кожному з нас дримає потреба звеличувати, поклонятись, боготворити. Але це потреба знятись понад буденщину, понад власну пересічність, спалахнути чужим подивом. Хто чув із вас хоч на одному з наших ювілеїв одну нову ідею, один подих великої індивідуальності? З ювілеєм Франка похоронили ми єдиного провідника, що залишив на своєму шляху терня на кущах рож. Раз на пів століття родиться такий провідник і коли суспільність уважає, що ювілей це найбільша пошана, яку може йому віддати, нехай не робить із цієї пошани театральної популярної вистави, яку можна повторяти стільки разів, скільки є аматорських сцен і принагідної терпеливої публики.

Пора, щоб наші письменники зійшли з педесталу пророків і віщунів. Заки не звикнуть вони до думки, що пишуть тільки тому, що мають до цього більший хист, ніж до чогонебудь іншого, до тої пори не відвикнуть від віщової пози і студентського патосу. Любиш позу і патос, маестро? гаразд — мавш ювілей, найріднішого сінка пози і патосу.

Бідолашне те культурне життя, яке треба оживляти ювілеями. Чи запримітили ви з якою фаховою помпою вміємо ми хоронити земляків? Наші ювілеї мало різняються від тризни. Краще було б залишити їх таким загально корисним організаціям як райфайзенки або союзи для збуту худоби.